

Malmö högskola

Lärande och samhälle

Barndoms- och ungdomsvetenskap

Examensarbete

15 högskolepoäng

Föräldrars roll i barns språkutveckling i mångkulturellmiljö

Parents' role in children's language development in a multicultural
environment

Bashaer Ibrahim

Dalia Amin

Lärarexamen 210hp

Barndoms- och ungdomsvetenskap

Ange datum för slutseminarium ex. 2012-11-11

Examinator: Kyriaki Doumas

Handledare: Laid Bouakaz

Abstract

Titel: Föräldrars roll och barns språkutveckling i mångkulturellmiljö.

Författare: Bashaer Ibrahim och Dalia Amin

Termin och år: Höstterminen, 2012

Handledare: Laid Bouakaz

Examinator: Kyriaki Doumas

Nyckelord: Flerspråkigbarn, flerspråkigförälder, språkutveckling, föräldrar med utländsk härkomst.

Sammanfattning

Syftet med studien är att undersöka hur föräldrarna med ”Utländsk härkomst” uppfattar sina barns språkutveckling och vilka hinder och möjligheter de möter. Teorier och tidigare forskningar visar att föräldrarna kan betraktas som modeller för sina barns språkutveckling.

Vi använde oss av Kvalitativ metod för att kunna besvara studiens frågeställningar och syften. Studien har bestått av intervjuer med flerspråkigföräldrar.

Resultatet visar att de flesta föräldrar känner oro för sina barns framtid trots att de gör sitt bästa för att ordna för barnen. De försöker ge stöd till sina barn och motivera dem att utbilda sig vidare och betonar alltid hur ytterst betydelsefull utbildningen är för deras framtid. Föräldrarnas uppfattningar om sitt engagemang i barnens språkutveckling var att det skulle vara bättre om de haft de färdigheter som det behövs till detta. Alla föräldrar i vår studie ville gärna engagera sig i det nya samhället men de möter många olika hinder och dessa hinder kan ibland bli så stora och oöverkomliga att de förhindrar det önskade engagemanget i barnets språkliga utveckling. Tidsbrist, språksvårigheter, dålig ekonomi och kulturskillnader är exempel på de hinder som föräldrarna tog upp.

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
2. Syfte	9
2.1 Frågeställningar	9
3. Teorier och tidiga forskningar	10
3.1 Tidiga forskningar	10
3.1.1 Språkutveckling och lärande	10
3.1.2 Föräldrarnas roll	12
3.1.3 Språk och identitet	13
3.1.4 Flerspråkiga barn	14
3.1.5 Modersmål	15
3.2 Teorier	16
4 Metod	18
4.1 Metodval	18
4.1.1 Datainsamlings metod	19
4.2 Urval	20
4.2.1 Informanternas profiler	20
4.3 Stadsdelen Bali	22
4.4 Genomförande	22
4.5 Forsknings etiska överväganden	24

4.6 Bearbetning av insamlat material	25
5. Resultat och analys	26
5.1 Föräldrarna och barns språkutveckling	26
5.2 Modersmålet, identitet, och lärande	28
5.3 Språk påverkas av föräldrarnas socioekonomiska ställning	31
5.4 Föräldraengagemang	33
6 Diskussion /Slutsatser	37
6.1 Förslag till fortsatt forskning	38
Referenslista	39
Bilaga 1	42

1. Inledning

”Under vår praktikperiod på en förskola i en mångkulturell stadsdel i Skåne, kom vi i kontakt med föräldrar till barn med utländsk bakgrund. På den ena förskolan hamnade en av oss i en allmän diskussion med en förälder om barns språkutveckling. Under samtalet uttryckte föräldern sin oro över barnets språkutveckling då hon ansåg sig inte tillräckligt engagerad i barnets skolgång. Anledning var tidsbrist och hon ansåg sig inte ha tillräckligt med tid för att engagera sig, då hon också hade ett stort ansvar för hemmet. Därför blev barnets språkutveckling sekundärt till allt annat i hennes vardag. Detta oroade mamman som samtidigt fick skuld känslor eftersom hon inte ansåg sig vara en tillräcklig god mamma. Detta framkom vid ett informellt samtal med en förälder. Detta inspirerade oss och ledde till en nyfikenhet att utforska hur föräldrar resonerar kring sin roll i barnens språkutveckling.

Sverige är idag ett mångkulturellt samhälle. Landet har tagit emot många flyktingar de senaste åren och blivit ett land med en mångfald av värderingar, traditioner, erfarenheter och beteenden vilket blir mycket tydligt i den mellanmännsliga kontakten. Det svenska samhället har också blivit mångspråkigt. I det mångspråkiga samhället dyker det upp många olika problem som möter också flyktingarna och ett av de viktigaste problemen är språket. Bouakaz (2009) anser att språket räknas som en av de allra viktigaste färdigheterna man bör ha för att kunna ha ett aktivt och rikt liv. Palla (2004) har skrivit att människor har språkliga kunskaper som de förvärvat för att klara av livets olika situationer. Genom språket skapar man sin identitet och kultur i det gemensamma samhället.

Bouakaz (2009) anger att barn till föräldrar med utländsk härkomst brukar få sämre resultat i skolan. Det allra viktigaste hindret som barnen då möter, är det svenska språket. Barnen som går i dessa skolor har dålig språkutveckling. Det har angetts i skolverket (2007) att elever som är flerspråkiga har sämre resultat än elever som har svenska som modersmål.

Enligt Skolverket (2007, s 46) är det drygt 11 procent av samtliga elever som i grundskolans årskurs 9 inte uppnått målen för behörighet till nationella program i gymnasiet. Detta ska ställas mot att det bland elever med utländsk bakgrund är över 22 procent som inte kan komma in på nationella program. Liknande förhållanden framträder om man ser på statistiken över elever som i årskurs 9 saknar betyg i ett eller flera ämnen. För samtliga elever är siffran

cirka 18 procent, men bland elever med utländsk bakgrund hamnar nästan 29 procent i denna grupp.

För att barn skall kunna utvecklas i språket så behöver de föräldrarnas hjälp utöver skolans bidrag och detta har det lagts vikt på i läroplanen Lgt (2011,s. 16) ”Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande”.

Bouakaz (2009) framhåller att det inte är lätt för föräldrar med utländsk härkomst att gå vidare lyckliga i livet på grund av språket. Ett av de viktigaste villkoren för att vara lycklig i livet, är att ha jobb och språk räknas som det främsta verktyget för att komma in på arbetsmarknaden. Ju mer föräldrarna är kunniga i språket, alltså i vårt fall i svenska, desto mer integreras de i samhället.

2. Syfte:

Syftet med studien är att undersöka vilken uppfattning ett antal föräldrar med utländsk härkomst har kring sin roll i barns språkutveckling, samt vilka möjligheter och hinder de möter i sin strävan att ge språkligt stöd.

2.1 Frågeställningar:

Hur uppfattar föräldrarna med utländsk härkomst sin roll i barns språkutveckling?

Hur engagerar sig föräldrarna för att hjälpa sina barn beträffande språkutvecklingen?

3. Teorier och tidigare forskningar

Kapitlet innehåller en beskrivning av tidigare forskningar och teorier om barns språkutveckling, föräldrarnas roll, språks påverkan på ett barns identitet, flerspråkiga barn, modersmål, mångkulturellskola och läroplan.

3.1 Tidigare forskningar

3.1.1 Språkutveckling och lärande

Palla (2004) och Ellneby (1996) poängterar att om man lär sig ett nytt språk så borde detta inte påverka ett annat språk. Skutnabb (2000) skriver att det språk som vuxna eller barn lär sig efter sitt modersmål kallas för andraspråk, och här i vår studie har vi skrivit om svenska som andraspråk.

Myndigheten för skolutveckling (MSU) (2004) har beslutat att svenska som andra språk från år 1995 skall ha en egen kursplan och räknas som ett helt nytt skolämne. Skolverkets definition och kursplanen för svenska som andraspråk är följande:

”Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.”(Lgr 2011, 87)

Skolverket tydliggör att syftet med utbildningen i svenska som andraspråk till elever med annat modersmål än svenska är att dessa skall tillägna sig en sådan språkbehärskning att de med fullt utbyte kan tillgodogöra sig utbildningen i andra ämnen och kan ingå i kamratgemenskapen och i det svenska samhället.

Bouakaz (2012) framhåller att skolverket har formulerat läroplanen enligt forskarnas resultat och han menar att den går i linje med all forskning.

Skolverkets rapport (2002) lyfter fram hur viktigt det är med barn och språkutvecklingen. Utvecklingen av språket skall stödjas hela tiden under skolgången för att på så sätt kunna hjälpa barnen med att utvecklas och göra framsteg. Alla barn skall erbjudas all sorts hjälp. Även barn som har ett annat modersmål än det svenska språket skall erbjudas undervisning i

det aktuella ämnet på sitt modersmål eftersom detta underlättar för eleverna att få full förståelse för ämnet. Kommunerna har det fulla ansvaret för att ge barnet det stöd det behöver och vill ha. Stödet kan ske på olika sätt. Det är inte planlagt hur stödet skall utföras utan kommunerna kan ordna detta på många olika sätt. I (Lpfö 98, reviderad 2010 och 2011, s. 7) står att ”Förskolan ska bidra till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål”.

I förskolans läroplan Lpfö 98 (reviderad 2010 och 2011, s. 4)

”Förskolan skall komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn skall kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen skall därför ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen”.

Läroplan för förskolan Lpfö 98 (Reviderad 2010, s, 6)

”Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.”

Palla (2004) skriver att Parszyk (2002) poängterar vikten av att språkutveckling sker i förskolan och skolan. Gibbons (2006) anger att Baynham (1993) skriver ” språkinläring inte är en enkel linjär process utan ”en funktionell utvidgning av elevens kommunikativa bredd”.

Gibbons (2006) hänvisar till Hallidays forskning som visar att språkinläring inte är en rak process eftersom språkutveckling sker när eleverna möter olika upplevelser. Författaren påpekar också den stora vikten av samspel för språkutveckling. Hon skriver att Mercer har angett att språk är en kulturell redskap som kan hjälpa oss att dela erfarenheter med varandra och underlätta våra levnadsvillkor och vara till vår nytta. Språket är ett medel som hjälper folk att kommunicera med varandra.

Wellros (1998) skriver att en bra tvåspråkighet är idag en tillgång, inte minst i det privata livet och även på stora delar av arbetsmarknaden. Arenberg (2004) anger att det är väldigt viktigt och nyttigt för barn att behärska två språk och även ingå i två olika kulturella grupper. Om

föräldrarna är medvetna om vinsten med att kunna två språk och tillhöra två kulturer, leder det till att barnen utvecklar likadana positiva inställningar

Aronsson (1991, s.28) ”en väl utvecklad flerspråkighet förutsätter att omvärlden värdesätter flerspråkighet. Föräldrarnas och omgivningens värdesystem sätter alltid gränser för hur väl barn kommer att tillägna sig ett andra eller tredje språk”

3.1.2 Föräldrarnas roll

Det står i läroplanen Lgr (2011,s. 16):

”Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande”.

Arneberg (2004) antyder att föräldrar är som modeller för sina barn, därför att barn härmar sina föräldrars attityder och även beteende. Hon poängterar att varje psykolog måste vara medveten om föräldrarnas livssituations roll för barns utveckling.

(Bouakaz, 2009) anger att föräldraengagemang innebär att föräldrarna ska delta aktivt i sitt barns utveckling, uppfostran och lärande. Enligt Bouakaz (2009) är det väldigt viktigt för föräldrarna att vara tillgängliga för sina barn eftersom det är värdefullt för barnen att känna hur betydelsefulla de är för föräldrar. Så dessa föräldrar får inte tappa inte hoppet om att hjälpa och stödja sina barn genom hela livet oavsett om deras metoder och resurser är få. (2009) ”Föräldrarna med utländsk härkomst” tenderar att hjälpa och stödja sina barn. De är beredda att ”offra allt” för att hålla barnens utbildningsprocess igång. Föräldrarna, speciellt mammorna, tillämpar sina emotionella möjligheter för sina barns bästa. Begreppet utländsk härkomst föräldrar täcker personer som kan sägas ha sina rötter i andra länder än sina svenskfödda barn vare sig föräldrarna själva är födda i Sverige eller utanför Sveriges gränser, Bouakaz (2009).

SOU 1997:157 påpekade att alla familjer är olika varandra eftersom varje familj bär på sin egen kultur, tradition och även sedvänjor. Alltså att allt ansvar för barnens uppväxt och fostran vilar på föräldrarna.

Arneberg (2004) nämner att det finns ett särskilt skäl till att flerspråkiga föräldrar har ett stort behov av daglig information angående deras barns skola eftersom föräldrarna har en avgörande roll för barnens utveckling. Författaren skriver att föräldrarnas roll kan ses som att

vara språklärare åt sina barn. För att en förälder skall kunna hjälpa sina barn med att bli tvåspråkiga så behöver de all möjlig information om hur de ska kunna bli så verksamma som ”språklärare” som möjligt.

Bouakaz (2009) menar att många föräldrar är medvetna om deras roll i sina barns utveckling, och därför behöver de ta reda på mer information och kunskap angående skolans system och rutiner men också om deras rättigheter och skyldigheter som medborgare. Detta förtydligar föräldrarnas roll i samhället. Då blir föräldrarnas roll just att inspirera och motivera och även kunna skapa bra och trivsamma tillfällen för barnen att bruka minoritetsspråket. Föräldrarna skall inte lägga hela vikten på att skolan eller förskolan ska göra allt jobb. Föräldrarnas roll kan täcka brister hos barnens utbildning där skolan inte har haft möjligheten. Ladberg (1996) skriver att föräldrarna kan visa att skolarbetet är viktigt genom att ge barnen tid, plats och lugn och ro för läsläsning. Viktigt är också att föräldrarna tror att barnen kommer att klara skolan bra. De vuxnas förväntningar på barn har mycket stor betydelse för barnens skolpresentationer. Föräldrar kan göra mycket för sina barns framgångar i skolan även om de själva saknar egen studievana eller kunskaper om landets skola. Bouakaz (2009) poängterar att flerspråkiga föräldrarna är övertygade om att de kan hjälpa sina barn oavsett om de är pedagogisk kunniga eller inte. De hjälper också sina barn utanför skolan med deras läxor och stödjer sina barn inom sport. Att föräldrarna på så sätt även hjälper sina barn med att undvika drogmissbruk, kriminalitet och med att bli negativt påverkade av omgivningen är ytterligare ett plus. Härvid framhävs föräldrarnas roll av att lära barnen det andra språket, vilket i sin tur påverkar barnens språkutveckling.

3.1.3 Språk och identitet

Arenberg (2004) skriver att vissa undersökningar har visat att tonåringar från minoritetsgrupper kan ha svårigheter med att klara av sin dubbla identitet, varvid många känner sig tvingade att välja mellan de bägge grupperna. Det är i högsta grad viktigt att barnet får hjälp att utveckla en positiv tvåspråkig och tvåkulturell identitet redan under förskoleåldern så att sådana identitetsproblem i tonåren kan lindras.

Wellros (1998) skriver att språket som en gruppmarkör har därför både inneslutande och uteslutande funktioner. Det underlättar kommunikationen inom gruppen genom att bilda en gemensam referensram kring de kategoriseringar som ingår i språkets struktur. Det skapar

möjligheter att snabbt och lätt känna igen och tolka även det underförstådda i situationen. Wellros (1998) tillägger att tvåspråkighet ökar möjligheterna till en positiv identifikation med två etniska grupper och till ett fullvärdigt medlemskap i de båda.

Ladberg (1996) nämnde även en viktig teori; om ingen annan talar mer än ett språk så kan detta leda till att barnet känner sig annorlunda och till och med inte accepterat. Ett barn behöver förstärka sin självkänsla genom att umgås med andra flerspråkiga barn vilket leder till att barnet helt enkelt inte känner sig annorlunda än de andra i sin omgivning. Författaren framhåller att för att kunna göra ett gott arbete med barnens språk och identitet behöver personalen kunskaper om flerspråkighet och kulturfrågor. Således behöver speciellt hemspråkspersonalen bättre kunskaper och utbildning angående det svenska samhället och den svenska skolan, för att de skall kunna arbeta ett likställt med den svenska personalen.

Håkansson (2003) framhåller att modersmålet räknas som en stark grund för barnets identitet. Det är av yttersta vikt för tvåspråkiga barn att de behärskar sitt modersmål för att kunna förmedla sina känslor. Modersmålet räknas då som ett stöd när barnet vill kommunicera på svenska trots att de inte pratar svenska flytande. Flerspråkiga barn har stort ordförråd vilket förstärker självkänslan. Författaren menar att självkänslan är en känsla som man bär med sig genom hela livet och är därför av fundamental vikt för varje individ. Självkänslan gör att barnet blir tryggt och tror på sig själv. Ladberg (2003) skriver om den ömsesidiga påverkan som språk och identitet har på varandra. Ju bättre språkkunnighet ett barn har desto starkare identitet finns hos barnet.

Bozarslan (2001) skriver att om en individ känner sig hotad och inte godkänd som den är med sin identitet, sina rötter och sin kultur kan han eller hon välja att inte ingå i en integrationsprocess och kommer därmed att ställa sig utanför.

3.1.4 Flerspråkiga barn

Ett definitionsproblem som man ofta träffar på är begreppet tvåspråkighet. Det räcker nog inte att förklara begreppet kort genom att säga att tvåspråkighet är när man kan mer än ett språk? Man bör ta hänsyn till andra faktorer också . Ladberg (2003) skriver att det finns ett stort urval definitioner angående begreppet tvåspråkighet. Ett av dem är till exempel när man växer upp i en familj som behärskar två språk, som leder till att barnen blir tvåspråkiga. Enligt

Håkansson (2003) menar Georgis Lüdi, tvåspråkiga forskaren från Schweiz, att en tvåspråkig människa kan växla mellan två språk i sitt vardagliga liv, när det är nödvändigt. Forskningarna angående tvåspråkigheten har förändrats mycket på sistone. Förr betydde tvåspråkigheten att en individ fullt ut behärskade två språk men idag betyder det något annat att kalla en person för tvåspråkig. Författaren skriver att med tiden insåg forskarna att en individ inte kan behärska två språk helt ut. Forskarna har då kommit fram till att med en tvåspråkig person mena en som har förmågan att använda och även skifta mellan två språk på ett bra sätt.

Håkansson(2003) anser att den flerspråkighet som finns i Sverige i dag är en värdefull tillgång och ger goda utsikter för de flesta tvåspråkiga barn. Författaren skriver att orsaken för flerspråkigheten just är att människor flyttar från ett samhälle och bosätter sig i ett helt annat. Det finns även andra sätt att ge flerspråkighet till barnen exempelvis att man inrättar sitt liv så att barnen blir tvåspråkiga.

3.1.5. Modersmål

Modersmålet har definierats på olika sätt av språkforskare under olika tider, beroende på deras egna perspektiv. I stora drag är modersmålet det språket som man tänker, drömmer och kommunicerar med. Med en annan tolkning, kan man säga att det språket man kan behärska främst är modersmålet. Skuttnab – Kangas (1981) menar att modersmålet är det språket som man påvisar sin identitet med. Modersmålet är också det språk som barnen talar hemma med sina föräldrar. Enligt myndigheten för skolutveckling (2004) finns i Sverige cirka en och en halv miljon människor med ett annat modersmål än svenska språket. Det står i kursplanen för modersmål (2000) att ämnet modersmål syftar till att erbjuda elever med annat modersmål än svenska möjligheter att tillsammans med andra vidareutveckla sina kunskaper i modersmålet.

Vissa forskare lägger större vikt på det svenska språket än på modersmålet såsom Bratt Paulston (1983) som tycker att just för invandrabarn är det viktigaste skolämnet svenska eftersom språket är en förutsättning för att de ska kunna komma in i svenska samhället. Däremot har vi Ladberg (2000) som lägger största vikten på modersmålet och tycker till och med att ”en ensidig satsning på svenska kan på längre sikt innebära en enkel biljett bort från familjegemenskapen” Ladberg (2000,s. 179).

Enligt nationella sammanställningar är det språk som man lär sig från födseln det som skall benämnas förstaspråk eller modersmål. Det betyder att modersmålet är språket som en person är uppfödd med. Modersmålet är det språk som en människa använder sig mest av och identifierar sig med ur sociolingvistisk synvinkel, Skuttnab - Kangas (1981).

Det finns även olika synpunkter på huruvida modersmålet är förstaspråket, om det bara är ett fosterländskt språk eller om det bara skall betraktas som ett skolämne som inte nödvändigtvis är det språket man har lärt sig först, Håkansson (2003).

Att vi har tagit upp så många olika definitioner av begreppet modersmål, visar bara att forskarna har olika uppfattningar om begreppet och detta hänger samman med vilka kriterier de tittar på och finner nödvändiga i sin forskning. Enligt Skuttnab - Kangas (1981) finns det fyra vanliga kriterier:

- modersmål som det första språk man lär sig (ursprungskriteriet)
- modersmål som det språk man behärskar bäst (kompetenskriteriet)
- modersmål som det språk man använder mest (funktionskriteriet)
- modersmål som det språk man identifierar sig med (attitydkriteriet)

3.2 Teorier

Språket påverkar alla individer och spela en stor roll i deras utveckling. Detta hänvisar de flesta forskare till på samma vis som Vygotskij.

Genom språket benämnas varje företeelse och Vygotskij menar att vi helt enkelt tar språket till hjälp för att göra oss förstådda. Partanen (2007) anser språket som en överenskommelse mellan alla individer och har en stor påverkan för alla individers utveckling. Denna uppfattning delar de flesta forskarna med Vygotskij.

Genom språket finer alla ting och företeelser sin benämning och Vygotskij menar att vi helt enkelt kan använda oss av språket som en hjälp. Partanen (2007) anser språket som en överenskommelse bland alla individer.

Partanen (2007) har angett att ett språk är som ett tänkande verktyg för alla. Det är inte vad som helst. Det är ett tänkande socialt verktyg. Vygotskij (2001, s. 165) ”utvecklingen av barnets tänkande är beroende av att det behärskar tänkandets sociala verktyg dvs. språket”

Partanen (2007) tillägger också att genom språkets tillkomst har vi som individer fått tillgång till ett redskap som underlättar för oss att uttrycka oss; både inför andra men även inför oss själva.

Vygotskij påpekade även att språket och tänkandet utvecklas och byggs upp genom samhället man lever i, exempelvis området man bosätter sig i. Samverkan blir då mellan barnen och föräldrarna, mellan individen och kulturen och även samhället.

Vi har valt att se på barns språkutveckling genom en sociokulturell djupverkan, Vygotskij (2001) och utgår från forskaren Vygotskijs kulturhistoriska vetenskapliga lärobyggnad (2010) som bland annat säger att vi är påverkade av den historia som vi har gått igenom och fortfarande lever i. Det sociokulturella perspektivet påverkar nutida pedagogik och avspeglas i flera av dagens forskare också i läroplanen för förskolan och skolan. Teorin om det sociokulturella perspektivet grundas på att ett barn utvecklas genom kulturella gemenskaper och att barns samverkan med sin omgivning påverkar det språk man tillägnar sig och leder till avgörande resultat för barnet, Vygotskij (2001).

Castells (2000) ser kulturlivet som ett historiskt märkbart skapande där varje särskild kultur karaktäriseras av sina specifika sedvänjor, sedvanor och teckensystem, och som medagerande i den samlingen medverkar man i en kulturell samhörighet av just den forntida formen, den civilisationen. Enligt Vygotskij (2001) är ett ord utan innebörd endast ett tomt ljud, och han anser ordets betydelse som en enhet där tänkande och språk sitter fast ihop. Vygotskij påpekat att ord innehåller en osynlig generalisation därför att ordet aldrig pekar på en enskild sak utan alltid på en klass av saker. Talets funktion är ett väsentligt kommunikationsmedel och är särskilt ett sätt för socialt sällskap, kommunikation, tankeförmåga och insikt och genom vilket ordets innebörd utvecklas, Vygotskij (2001). Ordens betydelse är inte alltid likadana utan de förvandlas under barns utveckling - som Vygotskij uttrycker det; Tankens förhållande till ordet är framför allt ett förlopp och inte ett föremål.

4. Metod:

I metodavsnittet går vi igenom vilken undersökningsgrupp vi har fokuserat på och vilka metoder som har tillämpats. Här diskuteras också tillvägagångssättet. Vi beskriver också de forskningsetiska principer som studien har förhållit sig till.

4.1 Metodval

Holm, Solvang (1997) skriver att inom socialvetenskaperna det finns två olika forskningsansatser som man skiljer mycket mellan. När man använder sig av kvantitativ metod samlar man in en omfattande mängd fakta som sedan analyseras genom statistiska metoder. Vi har valt en andra metod, den kvalitativa metoden, men tar för tydlighets skull även upp något om den kvantitativa. (1997) menar att genom kvantitativa metoder, även kallade breda undersökningar, förklarar man olika fakta som stämmer helt in på de intervjuade personerna, men som också troligen är giltiga för stor del av de som inte är med i undersökningen. Sådan här undersökning kallas för bred undersökning. Kvalitativ metod, är till skillnad då man går mer på djupet än på bredden och då man arbetar med djupintervjuer och observationer. Vi valde kvalitativ metod eftersom vi tyckte att den är mer passande för vårt arbete som trots allt har ett begränsat antal respondenter. Kvalitativa metoden lägger tyngden på oss som intervjuare; att vi ska vara väldigt uppmärksamma och observanta på tolkningen av vad som blir sagt och vad som uttrycks på annat sätt, som till exempel ansiktsuttryck, kroppsliga uttryck och tonfall hos den intervjuade. Vi ska även försöka beskriva så mycket som möjligt vad vi själva känner och upplever (Kvale 1997). Kvalitativa metoden har olika fördelar såsom att vi kan kontrollera informationen via följdfrågor, alternativa formuleringar eller preciseringar. Svaren blir på så sätt enklare att tolka och undanröjer missförstånd vilket i sin tur ger undersökningen hög reliabilitet. En annan fördel är att vi kan ta del av informantens resonemang omkring frågorna. Det direkta samtalet och möjligheten att då utveckla tankarna är en ytterligare fördel hos den kvalitativa metoden (Kvale 1997).

4.1.1 Datainsamlingsmetod

För att studien ska uppnå en vetenskaplig kvalitet har den grundat sig på olika vetenskapsteoretiska principer och modeller. Den vetenskapliga modell som har använt i denna studie är en semi - strukturerad kvalitativ intervju vilket betyder att en mall med identiska frågor används till alla intervjuade (se bilaga 1), enligt Larsen (2009). Med den modellen kommer det fram både skillnader och likheter mellan de olika intervjupersonerna.

Trost (2005) har angett att kvalitativa intervjuer måste innehålla raka och tydliga frågor men att dessa enkla och raka frågor skall kunna ges sammansatta svar. Trost (2010) skriver också att intervjuarens relation rimligen bör se ut sådan att han uppfattar sig själv som expert på att göra kvalitativa intervjuer. All annan eventuell expertis är oväsentlig under själva intervjun. Intervjuaren skall däremot se på den intervjuade som expert på sig själv, sina åsikter och sina beteenden etc.

Kvale (1997) framhåller att det finns skillnader mellan litterära texter och intervjutexter. Han skriver att hermeneutiken traditionellt hanterat förklaringen av färdiga texter medan en forskningsintervju innefattar både skapandet och förklaringen av en text. Genom att intervjua föräldrarna kommer deras åsikter och tankar kring språket fram enligt Kvale (1997). För att fånga föräldrarnas erfarenheter och vardagsvärld är intervjun en effektiv metod. Författaren anser att fördelen med den kvalitativa intervjun är dess öppenhet. En nackdel kan dock vara risken att den intervjuade lätt tenderar till att gå över till andra ämnen, vilket medför att intervjun inte begränsar sig till tid och innehåll.

4.2 Urval

Vi har valt att genomföra kvalitativ intervju utifrån Kvalens teori. Meningen med detta var att vi ville höra de intervjuades tankar om våra forskningsfrågor.

Föräldrarna som medverkade i projektet har alla arabisk bakgrund. Totalt sex föräldrar intervjuades, fyra mammor och två pappor. Föräldrarna kom till Sverige vid olika tidpunkter, var i olika åldrar, hade olika religioner, skilda utbildningar och hade olika social bakgrund. De kom från Irak, Palestina, och Syrien. De föräldrarna som kom från Irak företrädde även olika grupper såsom kurder, turkmaner, muslimer och mendayer och representerar i vår undersökning en fördelning av sociala, kulturella och etniska tillhörigheter. Detta innebär alltså att frågeställningen skulle belysas ur flera olika aspekter. Kvale (1997) menar att genom intervjun kan respondenterna förmedla sin situation till andra ur ett eget perspektiv och med egna ord. Tanken med intervjufrågorna var just att undvika oklara frågor och även frågor som kan föra med sig korta svar som ja- eller nej svar. Vi valde att intervjua föräldrarna på arabiska för att föräldrarna därmed skulle kunna uttrycka sig bekvämt med sina egna ord. Vi såg fram emot att vår studie skulle bygga på föräldrarnas egna upplevelser; det skulle ge en personlig karaktär till studien.

De flesta av de utvalda personerna hade vi kontakt redan före vi började med studien eftersom deras barn gick i den skola vi tidigare arbetat på. De barnen har nu vuxit upp. Några av de intervjuade känner vi personligen och de har i sin tur rekommenderat de övriga föräldrarna.

4.2.1 Informanternas profiler

Farah

Farah är 52 år gammal. Hon har bott i Sverige i cirka 20 år. Hon jobbar i äldreboende och har avslutad gymnasieutbildning från hemlandet. Hennes man är 55 år och har samma utbildning från hemlandet. Han är arbetslös. De har fem söner och en dotter tillsammans. Den äldsta dottern är 25 år gammal och mamma till två barn. Hon studerar på högskola. Farahs äldsta son är 24 år och äger en kiosk. Hennes andra son är 22 år gammal och är chef på McDonald's. Den tredje sonen är 20 år gammal och arbetslös. Den fjärde sonen är 16 år gammal och går första året på gymnasiet. Den yngsta är 7 år gammal och går i grundskolan i Bali.

Rasha

Rasha är 55 år gammal. Hon är hemmafru och har ekonomutbildning från sitt hemland. Hon har bott i Sverige i 22 år. Hennes man är 56 år gammal och har studerat statistik vid institutet i hemlandet. Han är arbetslös. De har tre söner och två döttrar. Den äldsta sonen är 28 år gammal och jobbar i Danmark. Den andra sonen är 23 år gammal och är arbetslös. Den tredje sonen är 20 år gammal och jobbar på DHL. Den äldsta dottern är 26 år gammal och nyexaminerad förskolelärare. Det yngsta barnet är en flicka på 10 år.

Hanna

Hanna är 47 år gammal. Hon är analfabet. Hanna har bott i Sverige i 25 år. Hon är skild och har tre barn, en son och två döttrar. Hennes äldste son är 32 år gammal och han är arbetslös. Dottern är 23 år gammal och är sjuksköterska. Det yngsta barnet är en flicka som är 11 år gammal.

Saba

Saba är en 31-årig mamma. Hon är gift och har två barn, en dotter som är 7 år gammal och en nyfödd son. Saba har bott i Sverige i 16 år och hennes man i 25 år. Hon är sjuksköterska och jobbar på sjukhus. Hennes man är lärare och jobbar på en grundskola.

Bilal

Bilal är en 44 årig pappa. Han är en ingenjör och äger en frisör salong och har bott 7 år i Sverige. Hans fru är 28 år gammal. Hon utbildar sig till sjuksköterska. De har tillsammans två pojkar som är 5 och respektive 2 år gamla.

Ali

Ali är en 32 årig pappa. Han är nyexaminerad läkare. Han har två barn, en flicka som är 9 år och en pojke som är 1 år gammal. Ali har bott i Sverige cirka 20 år. Hans fru studerar på högskolan och hon är 28 år gammal.

4.2.2 Stadsdelen Bali

Vi har bestämt oss att kalla det området som föräldrarna bor i för Bali.

Bali är en av Skåne minsta men befolkningstätaste stadsdelar. En stor grupp av befolkningen är barn och ungdomar i grundskoleålder. Bali består av sju delområden. 23625 personer är folkbokförda i stadsdelen (dec 2011). Stadsdelen har en ung befolkning; 33 procent är under 20 år och endast 6,5 procent är över 70 år. Befolkningen är mångkulturell och kommer från 111 länder som tillsammans representerar ett femtiotal olika språkgrupper. Boendetätheten i stadsdelen är hög för svenska förhållanden. Enligt SCB:s trångboddhetsnorm (mer än två boende per rum; kök och vardagsrum oräknat) är 17 procent av de vuxna i Bali att anse som trångbodda.

Barnen i Bali växer upp i trångbodda miljöer. Enligt Barndatabasen var 29 procent av stadsdelens fyraåringar trångbodda år 2009. Det är däremot en minskning mot 2008 då siffran var 39 procent. I hela Bali var samma år 9 procent av stadens fyraåringar trångbodda.

Invånarna i Bali har en lägre genomsnittsinkomst jämfört med övriga invånare i Skåne. År 2009 hade 35 procent av invånarna i stadsdelen en inkomst som var lägre än halva medelinkomsten (247 900 kronor) i staden.

4.3 Genomförande

Undersökningen genomfördes under cirka tre veckor. Föräldrarna kontaktades via telefon och ett möte avtalades. Under telefonsamtalet informerades föräldrarna grundligt om syftet med undersökningen. Patel och Davidsson (2003) nämner att om intervjuarna informerar om syftet med undersökningen kommer det att vara underlättande för intervjupersonerna.

Vissa intervjuer skedde på förmiddagen och andra på eftermiddagen. Det varierade mellan vardagar och helger. De flesta valde att träffa oss hemma hos sig själva eller ute på gården. Informanterna måste känna sig trygga under intervjustunden, vara avslappnade och därmed ge undersökningen ett bättre resultat. Kvale (1997, s. 118) ”intervjuaren måste bygga upp en

atmosfär där den intervjuade känner sig trygg nog att tala fritt om upplevelser och känslor”. Endast en mamma behövde vi intervjuas i ett separat rum för att ge henne den nödvändiga tryggheten. Intervjun genomfördes på en av författarnas arbetsplats. Före varje intervju kontaktades föräldrarna och påmindes om tiden.

Angående stämningen som rådde inomhus var den väldigt bekväm eftersom belysningen var lagom bra och det var lugnt eftersom barnen var i sina förskolor. En svårighet som vi trodde skulle uppkomma var att hemtelefonen ringde mitt i intervjun och därför bad vi de intervjuade ordna så att detta inte skulle ske. Trots detta hände det en gång att vi fick avbryta samtalet eftersom informatören måste svara i sin telefon. Intervjuerna som skedde på förskolan var utmärkta eftersom vi inte mötte några svårigheter där.

Angående intervjuerna som gjordes utomhus under en solig och varm eftermiddag gick de bra. Den enda svårigheten som vi mötte var att det ständigt gick förbi nära bekanta till informatörerna, vilket ledde till att samtalet avbröts flera gånger.

Patel och Davidsson (2003) påpekar att intervjuerna borde ha sekretess. Därför valde vi att genomföra enskilda intervjuer, trots att ingen hade något emot att bli intervjuad i grupp. Vi berättade för dem att vi skulle använda fiktiva namn i vår studie och att de intervjuade därmed skulle vara anonyma. Intervjuguiden skickades via e-mail till informanterna innan vi intervjuade de. Syftet var att vi ville ge dem tillräckligt med tid att fundera och gå igenom intervjufrågorna. För den analfabetiska mamman förklarade vi frågorna muntligt.

Vi gav informanterna all möjlighet att ställa frågor - hur många och när som helst. Vi poängterade för dem att vi var beredda att förklara om och om igen allt som de inte kunde förstå. Varje intervju varade i cirka 20 -30 minuter och spelades in med hjälp av Iphone för att vi under transkriberingen skulle kunna gå tillbaka och lyssna upprepade gånger på materialet. Syftet med detta var att vi skulle bli säkra på att vi uppfattat konversationerna eller intervjuerna korrekt. Patel och Davidsson (2003) menade att med hjälp av ljudinspelning så kan intervjupersonernas svar sparas och då vet man exakt vad de har sagt. Intervjuerna flöt väldigt harmoniskt och föräldrarnas inställning var väldigt positiv. De var mycket förväntansfulla, nyfikna och visade stort engagemang.

Föräldrarna pratade ivrigt även om annat än vad som rörde ämnet och detta ledde till några svårigheter i intervjugången. För mammorna tog det längst tid att bli färdig med intervjun. Vi

kände att de hade mycket inom sig som de ville försöka tala ut om. Då kom det många följdfrågor. Frågorna som vi ställde till informatörerna var på inget sätt personliga eller etiskt kränkande. Neutraliteten hos dem ledde till att det kändes mer bekvämt för informatörerna att svara ärligt utan att behöva dölja något. Det ökade utredningens reliabilitet.

4.4 Forskningsetiska överväganden

I vår studie tog vi hänsyn till de fyra forskningsetiska principerna: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentiellitetskravet och nyttjandekravet (Veten.skapsrådet, 2002/6/14). Vi förklarade för alla föräldrarna syftet med studien. I enligt med den första principen om informationskrav, informerade vi föräldrarna om att vi är lärarstudenter och att vi måste skriva ett examensarbete och som ämne har vi valt föräldrars perspektiv på svenska som andraspråk. Vi meddelade dem att deltagandet i arbetet var frivilligt och att de hade rätt att avbryta sin medverkan när de ville utan att detta skulle medföra negativa följder för dem (regel 3, Vetenskapsrådet, 2002/6/14).

Beträffande principen om samtyckeskrav fick vi samtliga föräldrars godkännande sedan de fått tydlig information om hela studien.

”Vad som anses vara etiskt känsligt kan naturligtvis variera från samhälle till samhälle och från en tid till en annan” (Vetenskapsrådet, 2002/6/14). Eftersom vi som författare har samma bakgrund som intervjudeltagarna och har samma kultur, vet vi vilken information man kan godkänna till publicering. Vi var noga med att berätta att den information de lämnade skulle publiceras i vårt arbete utan att nämna deras riktiga namn och att de skulle vara fullständigt anonyma. Genom detta uppfyller studien den tredje principen, konfidentiellitetskravet.

Vi berättade också om hur vi skulle använda de svar som vi fick av dem i vår studie och att vi inte skulle nyttja dem någon annanstans. ”Personuppgifter insamlade för forskningsändamål får inte användas för beslut eller åtgärder som direkt påverkar den enskilde (vård, tvångsintagning, etc.) utom efter särskilt medgivande av den berörda”(Vetenskapsrådet, 2002/6/14regel 8). Det motsvarar med den fjärde principen som är nyttjandekravet.

4.5 Bearbetning av insamlat material

Vi har valt att sammanställa resultatet på arabiska och därefter översätta det till svenska. Intervjuerna försiggick på arabiska för att vi ville behålla språkets själ och nyanser plus att några av föräldrarna inte kunde svenska. Också för att intervjuarna inte skulle förlora sin trovärdighet. Vi har lyssnat på intervjuerna många gånger innan transkriberingen som gjordes dagen efter sista intervjun. Vi läste föräldrintervjuernas transkribering många gånger, för att synliggöra likheter och olikheter. Sedan bröt vi ner texterna till kategorierna enligt studiets frågeställningar.

Vi valde att presentera resultatet enligt Patel och Davidsson (2003) som skriver att angående resultaten, så bör intervjupersonals citat skiftas med författarens tolkningar och kommentarer. Vi valde endast ut relevanta svar som ansågs vara väsentliga för frågeställningarna. Jämförandet mellan olika svar och kommentarer kom på nästa steg och vi sorterade dem enligt tidigare forskning som vi har presenterat i kapitel 4 (Teorier och tidigare forskning). Att diskutera resultatet var sista steg i arbetet.

5. Resultat och analys

I det här kapitlet analyserar vi och presenterar datamaterialet från de intervjuer vi gjort. I analysen utgår vi från en sammanställning av de intervjuade föräldrarnas uppfattning omkring barns språkutveckling. Analysen kopplades till teorier och tidigare forskningar. För att kunna besvara studiens frågeställningar har vi delat in det empiriska materialet i flera olika teman.

5.1 Föräldrarna och barns språkutveckling

Det står i läroplanen att Lgr. (2011, s. 222):

”Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts”.

Enligt Håkansson (2003) är en orsak till flerspråkighet just att människor flyttar från ett samhälle och ett språkområde till ett helt annat. Barn kan även bli två- eller flerspråkiga i de fall då de har föräldrar med olika språk och då föräldrarna har en stark vilja att ge barnen möjlighet till två språk. Detta framhäver föräldrarnas roll vad gäller att lära sina barn det andra språket men också hur föräldern påverkar barnets allmänna språkutveckling. Saba förklarade att redan från första dagen hon blev mamma bestämde hon sig att stödja och hjälpa sin flicka med hennes språkutveckling steg för steg. Hon kom överens med sin man om att investera en del av deras besparingar i flickans utvecklingsmöjligheter. Saba sa:

Vår goda ekonomi har hjälpt till extra med hennes språkutveckling. Vi har kunnat köpa både svenska och arabiska böcker till henne. Vi hjälper henne med läxorna dagligen och utöver läxorna går vi regelbundet med henne till biblioteket och lånar både arabiska och svenska böcker. Vi uppmanar henne alltid att läsa svårare böcker, skriva upp de ord hon inte kan och slå upp i lexikon. Hon får även berätta för oss vad boken handlar om vilket påverkar hennes språkutveckling och hennes ordförråd (Saba, intervju, 2012).

Håkansson (2003) betonar att flerspråkighet räknas som ett fenomen som har funnits länge i svenskt samhälle. Flerspråkiga barn räknas som tillgång till det samhället som vi lever i. Att kunna flera språk gynnar barns utvecklingsprocess och kan stödjas av föräldrarna. När barn uttrycker sig på andraspråket är det mycket lätt för dem att prata med bekanta människor som de känner väl och trivs med, till exempel föräldrar, kompisar och släktingar. Och det i sin tur skapar trygghet och självständighet som påverkar barnets utveckling positivt.

Farah ansåg att modersmålet uppvisar barnets identitet. Hon har märkt att språket hos hennes barn blir positivt påverkat av de av barnets vänner som talar andraspråket. Hon förklarade att några av hennes barn är mycket bättre på att tala svenska än sitt modersmål, eftersom de ständigt umgås med vänner som endast talar svenska. Farah berättade:

Mina barn pratar även arabiska med sina arabiska vänner. Ibland pratar de kurdiska med sina kurdiska kompisar, eftersom jag kan prata kurdiska och de har lärt sig detta ifrån mig. Det glädjer mig att mina barn pratar flera språk, och det leder till att de känner sig starka. Jag vill säga att inte alla av mina barn talar bra svenska, och det är på grund av skolans dåliga inlärningssätt.

Hanna, Rasha, Saba, Bilal och Ali poängterar värdet av svensk språkutbildning för sina barn. Dessa föräldrars synpunkt är att för att ge sina barn en bra framtid behöver de själva kunna svenska. Hanna tycker att båda språken är lika viktiga för hennes barn, eftersom barnen får nytta av båda språken vilket leder till en bättre framtid. Hon tycker däremot att barnens språk i både svenska och modersmål är svagt. Hon tror att det beror på skolans inläring. Det finns ingen ordentlig extra hjälp för hennes barn, tycker Hanna, men trots allt så tycker hon att det är väldigt viktigt för barnen att kunna tala flytande svenska eftersom det kan leda till en bra utbildning och en bättre framtid för dem. Hanna framhöll:

Det är jätteviktigt att mina barn ska kunna båda språken. Jag drömmer om den dagen när mina barn kommer att få ett bra jobb och tala bra svenska. Det är jättefint att man kan svenska. Det är utmärkt att man kan klara saker på egen hand. Att kunna läsa och skriva är väldigt nyttigt, men min flickas skolan är inte bra i jämförelse med andra skolor. Lärarna verka inte vara seriösa (Hanna, intervju, 2012).

Ellneby (1996) poängterar att om inläringen sker på ett nytt språk så bör detta inte få påverka barnets övriga språkfärdighet. Bilal berättade att båda språken har lika stor betydelse för hans

barn, eftersom barnen har behov av båda språken i sina fortsatta liv. Han anser att när en människa har fler än ett språk så leder det till en framgång i livet. Bilal sa:

Jag var glad när jag hörde min pojke säga första ordet på svenska och arabiska. Jag ser fram emot en bra framtid för honom. Jag ska alltid stödja honom för att han ska utveckla språket (Bilal, intervju, 2012).

Arnberg (2004) påpekar att för de föräldrar som vill att deras barn ska bli tvåspråkiga är det viktigt att ha en grundläggande förståelse för hur barn lär sig språk så att de kan förstå sin egen roll i denna process. De flesta av föräldrarna som vi intervjuade välkomnar att deras barn ska lära sig ett andraspråk efter modersmålet som kommer i första hand. Ali ville att hans flicka ska vara duktig i båda språken. Han och hans fru bestämde ett dagligt schema för att stödja sin flickas lärande.

Det är lika viktigt med bägge språken. Min flicka kan inte lära sig svenska fullständigt utan att kunna sitt modersmål. Vi kontrollerar hennes läxuppgifter varje dag, trots att det ibland kan vara ont om tid. (Ali, intervju, 2012).

Men dessa föräldrars syn angående inläring av båda språken delas inte av Rasha. Hon tycker att svenska språket är det viktigaste språket för hennes barn, eftersom modersmålet aldrig kan ge hennes barn en bra framtid. Rasha berättade:

Vikten bör läggas mera på det svenska språket och sedan kommer modersmålet. Jag anser att modersmålet kan barnen lära sig i hemmet från föräldrarna. Det är aldrig tillräckligt med undervisningstimmar i modersmålet och den undervisning de får är tröttsam för barnen eftersom tiderna för modersmålslektioner alltid är efter skoltiden då barnen kommer trötta från skolan och orkar inte mer. Jag tycker att modersmålet inte hjälper mina barn till ett bra jobb och inte heller till att integrera sig i det svenska samhället. (Rasha, intervju, 2012).

5.2 Modersmålet, identitet, och lärande

Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar språkutveckling och lärande inom olika områden (Skolverket, kursplan – modersmål). I Skolverkets rapport (2001) anges att begreppet

hemspråk har ersätts av begreppet modersmål. I vårt arbete betyder modersmål det språk som föräldrarna med utländsk härkomst talar. Nästan alla föräldrarna som vi intervjuade betonade vikten av att deras barn ska lära sig modersmålet eftersom detta är grunden för en framgångspråkutveckling. De flesta av föräldrarna ville helst att deras barn tidigt lär sig modersmålet. MacLaughlin (1978) har påpekat att den första språkinlärningen startar vid tre års ålder. Saba som är mamma till ett litet barn intresserar sig för att hennes barn ska lära sig modersmålet tidigt. Hon sa:

Om man inte behärskar modersmålet kommer det att vara svårt att lära sig svenska språket. Kan man inte svenska så kommer det vara svårt att kunna klara sig i det svenska samhället. Jag vill gärna att mina barn skall börja med modersmåls -inlärning så tidigt som möjligt. (Saba, intervju, 2012).

Håkansson (2003) påpekar att åldern har en viktig roll för en vällyckad språkinlärning; ju tidigare man lär sig språket desto skickligare blir man. Bilal som har två små barn uppmuntrar sina barn att hela tiden prata på andraspråket. Han angav:

Tidigt började jag prata med mina barn. Mitt syfte med det är att uppmuntra dem till att våga prata. Det hjälper dem med deras språkutveckling. Det är jätteroligt när min lille pojke uttalar några ord på ett roligt sätt. Min fru brukar då upprepa samma ord på rätt sätt för honom. (Bilal, intervju, 2012).

Ladberg (1996) anser att för småbarn är treårsåldern en känslig och betydelsefull period vad gäller språket eftersom de nyligen lär sig att bruka språket eller språken effektivt. Angående de yngsta barnen så kommer hemspråksstöd i första hand. Farah berättade att när hennes barn skadar sig brukar de ropa på arabiska efter henne eller efter sin pappa. Hon tycker sig ha funnit att hennes barn söker efter tröst som är meningsfull på modersmålet och inte på andraspråket. Hennes önskan är att hennes barn ska behärska modersmålet. Farah sa:

Jag tycker att modersmålet kommer i första hand för ett barn. Jag menar att svenska språket kan ett barn lära sig eftersom vi bor i ett land som talar svenska. Men så fort man inte talar sitt modersmål så glöms det bort helt och hållet. Därför är det så pass viktigt för barn. Jag anser att modersmålet visar barnens identitet. (Farah, intervju, 2012).

Håkansson (2003) skriver att oftast blir det så att när man inte använder ett språk tillräckligt mycket så kan det leda till att man helt enkelt inte får den stimulans som behövs för att

språket skall stärkas hos barnet. Det blir även så att man väljer bort det språket som man är dålig på. Istället väljer man att uttrycka sig med hjälp av det språk som man är bättre på.

I motsatsen till detta är Rasha inte intresserad av att hennes barn ska prata arabiska . Hon bryr sig inte om att hennes barn glömmet modersmålet. Rasha anser att det är det svenska språket som krävs för att skaffa ett bra jobb i landet.

Jag tycker att svenska språket är mycket viktigare för mina barn än modersmålet, för att genom svenskan kan barnen få en bättre framtid. Jag kan inte sluta tänka på mina barns framtid och hur den kommer att se ut. (Rasha, intervju, 2012).

Skolverket (2003a) framhåller att flerspråkiga barns kunskapsnivå har minskat i skolan eftersom modersmålsundervisningen har sjunkit i alla skolverksamheterna under det senaste årtiondet. Även Løken och Melkerannen (1996) bekräftade hur viktigt det är med hemspråket för att barnet skall lyckas förbättra sitt andraspråk. Ali har största ansvaret för sin dotters modersmålsutveckling.

Han sa:

Min dotter kan inte lära sig svenska fullständigt utan att kunna sitt modersmål. Vi har investerat mycket tid i henne. Utöver skoluppgifter läser hon många svenska och arabiska böcker och skriver ner ord som hon inte kan för att slå upp dem senare. Egentligen gillar jag inte sättet de undervisar min flicka på i modersmålet. (Ali, Intervju, 2012).

Alis syn delades av Saba.

Jag tycker att min flicka behärskar båda språken väl och det beror på att vi (jag och min man) alltid pratar med henne sen hon började tala sina första ord. Hon pratar arabiska hemma men i skolan endast svenska. Vårt breda sociala nätverk har säkerligen påverkat hennes arabiska språk på ett positivt sätt. Man använder språket och lär sig många ord. Jag önskar att modersmålslektionerna varit mer utvecklande. (Saba, intervju 2012).

Bouakaz (2012) skriver att modersmålsinläring och undervisning i kulturarv sker hand i hand för skapandet av en mångkulturell tillhörighet och ett mångkulturellt medborgarskap där kulturer och språk är beroende av varandra.

Det är för bildandet av den mångkulturella tillhörigheten och även den mångkulturella statstillhörighet som gör att språk och kultur är ömsesidigt beroende av varandra. Farah

hävdar vikten av kulturarvet som hennes barn ska ha. I hennes syn kompletterar kultur och modersmålet varandra och berikar hennes barn språkutveckling. Farah uppger:

Jag tycker att mina barn skall ärva mina föräldrars kultur därför att man måste behålla sin gamla kultur för att kunna gå vidare till en ny. Ansvaret för detta ligger på föräldrar och skolan. Det är därför som vi reser med våra barn till hemlandet nästan varje sommar. (Farah, intervju, 2012)

Arenberg (2004) framhåller det faktum som framkom i en forskningsrapport om följderna av skolans och föräldrarnas agerande vad gäller att upprätthålla minoritetsspråken i USA. Där hävdas:

”Huvudansvaret för det etniska språkbevarandet mellan generationerna ligger på föräldrarna inom deras område – familjen. Att delegera detta huvudansvar till andra är inget annat än att ersätta praktisk kontroll (familjens) med en orealistisk förhoppning (på de allmänna skolorna) – och medför förlust av det språkliga arvet” (Kjølseth, 1982, s 25).

5.3 Språk påverkas av föräldrarnas socioekonomiska ställning

I dag består svenska samhället av olika kulturer, traditioner och språk. Detta kallas för mångkulturellt samhälle. För att kunna kommunicera i vissa områden så måste man kunna ett gemensamt språk. Det gemensamma språket präglas av områdets karaktär. Ifall området är försummat ger detta en dålig påverkan på andra språk.

Arnberg (2004) poängterar vikten av omgivnings inflytande på barnens språkutveckling till exempel lärare, kamrater och bostadsområdets status. Farah anser att omgivningen spelar en stor roll för hennes barns språkutveckling. Hon sa:

Kompisarna, familjen, skolan, området och allt som finns i vår omgivning påverkar mina barns språkutveckling. Denna påverkan kan vara ett tveeggat svärd. Jag är inte glad ifall min son umgås med gatubarn och därför känner jag att jag måste hjälp och ibland rekommenderar jag kompisarna för honom. (Farah, intervju, 2012).

Farahs syn delas av Rasha:

Jag kan aldrig glömma min väninnas upplevelse. Hennes pojke var kriminell. I puberteten smittades han av den dåliga förhärskande situationen i området som vi bodde i. Jag menar

av de dåliga kompisar som finns i stort antal runt omkring i området. Jag måste säga att han är jätteduktig i svenska, men hans svenska språk präglades av kriminalitet. (Rasha, intervju, 2012).

Aronsson (1991) skriver att föräldrarna och omgivningens system lägger gränser för deras barns andra språkinläring. Saba har påpekat rollen av hennes familj och släktingar på sin dotters språkinläring. Hon är stolt över sin mamma som ofta berättar folksagor för hennes flicka. Saba glömmer inte mostrarnas roll när de lär flickan folksånger. Hon berättade:

Omgivningen påverkar självklart språkutvecklingen. Vårt breda sociala nätverk har säkerligen påverkat min flickas arabiska språk på ett positivt sätt. Man använder språket och lär sig många ord. Skolan, lek med kompisar på fritiden och TV har i sin tur påverkat det svenska språket på ett positivt sätt. Min flicka tycker om att vara hemma hos min mamma. (Saba, intervju, 2012).

Håkansson (2003) påvisar att det alltid sker en utveckling när av språket hos barn, ju mer de brukar ett språk desto högre språkbehärskning får de. När det gäller barn som inte använder språket med kamraterna så leder det till en svag språkbehärskning. Bilal är orolig över sin äldsta sons språk. Sonen är inte social och tenderar att inte umgås så mycket med andra barn. Bilal och hans fru har varit hos en logoped och språkspecialist som emellertid inte fann några funktionshinder hos pojken.

Jag ser att skolan, kompisarna, området och annat, kan påverka barnens språkutveckling. Barn smittas omedvetet av varandra och påverkas både positivt och negativt. Men tyvärr, min stora pojke är väldigt blyg. Han pratar sällan. Jag är orolig för honom. Han vill inte umgås med andra barn och han vägrar att prata med andra jämnåriga i förskolan. Jag bestämde mig att stimulera honom på olika sätt för att han ska våga samtala med de andra i sin omgivning. Jag och hans mamma välkomnar släktingars barn hem till oss. Vi försöker på alla möjliga sätt att göra honom glad och få honom att leka med de andra. (Bilal, intervju, 2012).

Ladberg (1996) skriver att när barnen har svenska kamrater som de umgås med och även leker med, så blir det lek på svenska även hemma. Då måste även barnens föräldrar tala svenska för att göra sig förstådda av sina barns kamrater. Att föräldrarna växlar till svenska gäller också i förskolan, skolan och fritidshem om det blir möten eller annat. Ali och hela familjen växlar till svenska språket vid särskilda tillställningar hemma hos honom. Han är stolt över sin dotter som lär sina kompisar arabiska ord. Och det är ömsesidigt.

Vi talar svenska hemma när det gäller lek med svensktalande kompisar till min flicka. Ett sätt för oss att välkomna dem. Min dotters kompisar är glada för min frus mat och de frågar henne efter vad varje sort heter. Efter maten sitter vi tillsammans och tittar på en svensk film för barn (Ali, intervju, 2012)

Bouakaz (2009) hänvisar till Bunar (2001) som menar att områdets fattiga ekonomi påverkar barnens språkutveckling. Bunar nämner att föräldrar som lever i försummade och slitna områden lätt fastnar i misär vilket leder till sociala ojämlikheter och även avgränsade chanser. Allt detta medför bristande tillgänglighet av det som stadsdelen erbjuder sina boende. Ali, och Saba håller med Hanna som tycker att barnens kompisar, skola och området där de bor påverkar dem och deras språkutveckling på ett dåligt sätt. Hanna berättade:

Att vi bor i ett fattigt område som Bali påverkar mina barns språkutveckling på ett jättedåligt sätt. Området har inte tillräckliga tillgångar inte och det saknas resurser helt allmänt. Skolorna i Bali ligger på en låg nivå, ibland på värsta tänkbara. Lekplatser är jätteskadade och inte lämpliga för barnens lek. Mina barn har lärt sig många fula ord av andra. Jag vågar inte ens låta de gå ensamma till träningslokalerna. Det finns ingen trygghet ute på gatorna. (Hanna, intervju, 2012).

5.4 Föräldraengagemang

Läroplan för förskolan (1998, s. 9)

”Vårdnadshavare har ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska därför ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen”.

Skolan är en plats som skapad för fostran och överföring av kunskap. Skolan räknas som en mötesplats där pedagoger och kunskapsbärare träffas och tar upp alla problem angående barns utveckling. I ett område som Bali, som vi utförde vår studie i, finns det flera mångkulturellskolor. I dessa skolor träffar man barn med olika kulturer, traditioner, religioner och språk. Skolans personal behöver därför extra kunskap om olika kulturer för att kunna främja barnens utveckling. Föräldrarnas roll är också mycket viktig i den här utvecklingsprocessen.

SOU 1997: 157 poängterar att varje familj har sin egen kultur och sina egna traditioner. Föräldrarna har själva det största ansvaret för sina barns uppfostran och utveckling. Föräldrarnas ansvar behöver understödjas genom bästa tänkbara information om skolverksamhetens arbetsätt vilket i sin tur underlättar föräldrarnas engagemang med skolan. Bilal har en positiv attityd till förskolan eftersom han bär med sig de tidigare skolerfarenheterna från sitt hemland. Han förklarade att där i hemlandet betraktar man skolan som en helig plats och ingen kan vara mer kunnig än skolans personal.

Jag har även bra kontakt med mina barns förskola för att i god tid följa barnens utveckling. Jag är jättetacksam att förskolan tar emot mina barn. Jag skulle inte själv kunna göra lika mycket för mina barn som vad de gör. (Bilal, intervju, 2012).

Bouakz (2009) hänvisar att föräldrarna från olika länder har olika tidigare skolerfarenheter. Vissa föräldrar anser skolan som en auktoritet som företräder staten. Allt som sker i dessa skolor är under politikens och myndigheternas kontroll. Författaren tillägger att föräldrarna, som kommer från olika länder, saknar inflyttande i skolan.

De flesta av föräldrarna var tacksamma mot de svenska skolorna och personalen där, men de förklarade också om sin brist på kunskap om rutiner i de svenska skolorna. Farah anklagade skolan för det bristfälliga samarbetet mellan henne och skolan.

Jag tjarar mycket och ber om hjälp för min son skull. Han är dålig i svenska och jag är säker på att han behöver extra hjälp. Jag menar inte den extra hjälp som han har under skoldagen utan han behöver riktigt hjälp med läxorna när han kommer hem från skolan och den kan inte jag ge honom. Jag klarar mig knappt i svenska. Och det går inte heller att boka en privat lärare på grund av den extra kostnaden. Tyvärr, vi har dålig ekonomi. Jag måste säga att ibland hjälper min stora dotter honom, men hon har hennes egen familj som behöver henne mest. Min man kan inte heller hjälpa honom eftersom han är sliten som människa. Det är en lång historia som har sin upprinnelse i vårt hemland där han blev utsatt för tortyr. (Farah, intervju, 2012).

Bouakaz (2009) skriver att föräldrarna är belastade av olika livsuppgifter utanför barnens skola liksom socialekonomiska förhållanden. Den delen av bidrag som föräldrar får från socialen räcker precis lagom till en dräglig livstillvaro. Det finns inget utrymme för extra

behov. I motsatsen till Farahs har Saba inga ekonomiska problem angående dotterns behov, men samtidigt oroade hon sig för sin flickas kulturöverföring.

Vår goda ekonomi har varit till extra hjälp vid hennes språkutveckling eftersom vi har kunnat köpa både svenska och arabiska böcker till henne. Vi köpte en Ipad för att hon skulle kunna utveckla sig mer i språk och mycket annat. Vi gör vårt bästa, men det räcker inte. Jag och min man är jätteoroliga för hennes framtid. Vi vill inte att hon ska förlora sin identitet, men samtidigt också att hon ska vara en bra medlem i det svenska samhället. (Saba, intervju, 2012).

Bouakaz (2009) framhåller att föräldrarna oroas av konsekvenser som uppkommer av skillnader mellan de två olika kulturer som deras barn möter hemma och i skolan. Föräldrarna tror mycket på värdet av sin kultur. Det är därför de kämpar för kulturöverföringens skull. Föräldrarna anser att deras barn vinglar mellan två olika kulturer och detta leder till spänning mellan barnen och de själva. Den spänningen påverkar barnens utveckling och föräldrarnas engagemang. Det är därför som betydelsen av integration är oklar för föräldrarna. Alla föräldrar är jättetacksamma för mångkulturalismen och demokratin i den svenska skolan, men de har många problem och mycket press på sig som påverkar och förminskar deras roll hemma och i samhället. Bouakad (2009) skriver att föräldrarna har en oro kring sina kulturarv, eftersom de tycker, att om en man vill bli en bra medlem i det nya samhället måste han göra sig av med sin egen kultur och rötter för att ersätta dem med nya. Hanna var en av de föräldrar som hade svårt för att anpassa sig här i samhället och att samverka med skolan. Hon framförde att:

Det var jättesvårt speciellt första perioden här i Sverige. Det fanns inget sätt att kommunicera med skolans personal. De ville inte förstå att min flicka inte kommer imorgon på grund av det ska bli bajram och vi ska resa till min mamma som bor i Stockholm och fira med henne. Det är vår kultur och min flicka saknar sin mormor. Det är inte lätt för mig att förklara allt detta för fröken som naturligtvis inte har någon skuld i detta. Egentligen är jag, fröken och min flicka vilsna och har det jättesvårt att förstå varandra. (Hanna, intervju, 2012).

Hanna berättade också om de andra svårigheter som hon mötte i hennes flickas språkutveckling. Det var ett dilemma för henne. Hanna anser att ansvaret för barns språkutveckling ligger på skolans personal. Hanna tillade:

Jag vill jätte gärna hjälpa min flicka med hennes läxor men tyvärr är jag en illitterat kvinna. Det var mina föräldrars fel, trots att jag ville läsa och skriva hela mitt liv. Jag förstår inte hur min flickas fröken inte kan hjälpa henne tillräckligt mycket. Det är hennes skyldighet. Hon är en lärare, eller hur?! . (Hanna, intervju, 2012).

Bouakaz (2009) skriver att många föräldrar blev besvikna på barnens lärare. Föräldrarna ville inte överge sin skyldighet att hjälpa sina barn med utbildningen, men de gav upp och kunde inte bibehålla balansen av ansvar. Många av föräldrarna är svaga i svenska språket och de skäms för det. Föräldrarna är medvetna om att deras okunnighet när det gäller språket är den främsta orsak till varför de inte integrerar sig med sina barns skolor. Vissa föräldrar använder de färdigheter som de själva har för att hjälpa sina barn, till exempel i modersmål och matematik. Bilal är en pappa som på alla sätt försöker hjälpa sina barn och han hävdade att initiativet för samverkan mellan föräldrar och skola måste vara ömsesidigt. Bilal sa:

Jag hjälper min pojke med modermålet varannan dag och jag bestämde mig att hjälpa honom med matematik och engelska i framtiden, men det går inte att hjälpa honom med svenska språket eftersom jag själv behöver hjälp med detta. Jag försöker att göra allt från min sida, men jag undrar vad skolan kan erbjuda. Jag tror att det behövs något annorlunda kurser för den mångkulturella skolans personal. Egentligen behövs det en länk mellan våra två olika kulturer. Vi är ju glada för vår kultur, precis som de är för sin.(Bilal, intervju, 2012).

6. Diskussion/ Slutsatser

Resultatet pekar tydligt på ett stort intresse hos föräldrar för barnens språkutveckling. Resultatet visar också att de flesta föräldrar har en oro kring sina barns framtid trots att de gör sitt bästa. Arnberg (2004) nämner att det finns goda skäl till att flerspråkiga föräldrar har ett stort behov av information om den dagliga skolgången eftersom föräldrarna har en så avgörande roll för sina barns utveckling.

Föräldrarna i vår studie ser svensk språkutveckling som en nyckel till framgång i Sverige. De flesta av föräldrarna tycker att svenska språket är ett väldigt viktigt ämne i utbildningen för att leda till en bra framtid och ge barnen en aktad position här i samhället.

Dessutom ville föräldrarna att deras barn lär sig svenska. De flesta har visat stort intresse för att barnen ska få också modersmålsinläring. De anser att modersmålet hjälper barnen att lära sig bra svenska och att bevara sina identiteter och kulturer. Skuttnab – Kangas (1981) menar att modersmålet är det språk som man visar sin identitet med.

Föräldrarna anser att kunskapsutvecklingen genom svenskan och modersmålet är viktig för att barnen ska få bästa möjliga förutsättningar. Utifrån Ladbergs (1996) tänkande är modersmålet eller familjens språk jätteviktigt för ett barns framtid. För att kunna kommunicera med släktingar här eller i hemlandet behöver barnet modersmålet, menar Ladberg. Hon lade till att förstaspråket räknas som en grund till ett nytt språk och det hjälper barnet att gå vidare i det nya landet.

För föräldrarnas del försöker de ge stöd till sina barn och motivera dem att utbilda sig vidare och betonar alltid för barnen hur betydelsefull utbildningen är för deras framtid. Arneberg (2004) betonar att föräldrar är som modeller för sina barn. Några av föräldrarna som vi har intervjuat kan av en eller annan anledning inte hjälpa sina barn med språkutveckling, medan resten av dem kan det. Alla föräldrarna tycker att omgivning (området, skolan, kompisar) och ekonomi har en stor inverkan på barnens språkutveckling. På grund av att en del av ”utländsk härkomst” föräldrarna inte är svenskkunniga och har någon typ av rädsla för att göra fel, kan de inte engagera sig i den grad de önskar.

6.1 Förslag till fortsatt forskning

Utifrån vårt arbete vill vi gärna rekommendera andra att forska om lärarnas uppfattningar om språkutveckling i mångkulturellmiljön. Det skulle vara intressant också att ta del av barns uppfattningar om språkutveckling och föräldrarnas roll i processen.

Referenslista

Arnberg, Lenore (2004). *Så blir barn tvåspråkiga: vägledning och råd under förskoleåldern*. Rev. och uppdaterad [utg.] Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Aronsson, Karin (1991). *Språk och socialt samspel: Barn i en mångkulturell värld*. I A. Tham (Red), Perspektiv på barn och ungdom. Stockholm: Sveriges Utbildningsradion.

Bouakaz, Laid (2009). *Föräldrasamverkan i mångkulturella skolor*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bouakaz, L. (2012). "Att behålla mitt och lära mig något nytt" Om Föräldraengagemang i mångkulturella miljöer. Rapport Malmö stad. Ett diskussionsunderlag framtaget för Kommission för ett socialt hållbart Malmö. Malmö 2012.

Bozarslan, Aycan (2001). *Möte med mångfald: förskolan som arena för integration*. 1. uppl. Hässelby: Runa.

Paulston, Christina Bratt (1983). *Forskning och debatt om tvåspråkighet: en kritisk genomgång av svensk forskning och debatt om tvåspråkighet i invandrarundervisningen i Sverige från ett internationellt perspektiv: en rapport till Skolöverstyrelsen*. Stockholm: IoD-projektet, Skolöverstyr. (SÖ).

Castells, Manuel (2000). *Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur. Bd 2, Identitetens makt*. Göteborg: Daidalos.

Ellneby, Ylva (1996). *När kriget kom till dagis: att arbeta med invandrarbarn och flyktingbarn i förskolan*. Stockholm: Utbildningsradion.

Gibbons, Pauline (2006). *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. 1. uppl. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2., [rev. Och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Håkansson, Gisela (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, Gunilla (1996). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola och skola*. 2. uppl. Stockholm: Liber utbildning.

Ladberg, Gunilla (2000). *Skolans språk och barnets: att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur

Ladberg, Gunilla (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. 3. uppl. Stockholm: Liber

Løken, Aud & Melkeraaen, Åse (1996). *Fånga språket!: när svenska är barnens andra språk*. 1. uppl. Hässelby: Runa

McLaughlin, Barry (1978). *Second-language acquisition in childhood*. Hillsdale, N.J.: LEA

Myndigheten för skolutveckling, *Kartläggning av svenska som andraspråk*. Dnr 2003:757

Palla, Linda (2004). *Hinder eller möjligheter, en studie om modersmålets betydelse för flerspråkiga förskolebarn*.

Partanen, Petri (2007). *Från Vygotskij till lärande samtal*. 1. uppl. Stockholm: Bonnier utbildning

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Skolverkets (2004). *Komma till tals/ flerspråkiga barn i förskolan*. Myndigheten för skolutveckling.

Skutnabb - Kangas, Tove (1981). *Tvåspråkighet*. 1. uppl. Lund: Liber. Läromedel

Skutnabb - Kangas, Tove (2000). *Linguistic genocide in education - or worldwide diversity and human rights?* Mahwah, N.J. L. Erlbaum Associates

SOU 1997:157. *Att erövra omvärlden: förslag till läroplan för förskolan*. Slutbetänkande av barnomsorg och skolkommittén (BOSK). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Vygotskij, Lev Semenovič (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos

Wellros, Seija (1998). *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Østbye, Helge (2004). *Metodbok för medievetenskap*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Elektroniska referenser:

Forskningsetiskaprinciper

http://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf.

Hämtat den 27 maj 2012.

Kursplan för Modersmål. Inrättad 2000-07 SKOLFS: 2000:135.
<http://modersmal.skolverket.se/somaliska/index.php/lagar-a-regler/kursplaner>. Hämtade den 12/10/02.

Skolverket (2002). *Flera språk – fler möjligheter*: utveckling av modersmålsstödet och modersmålundervisningen: rapport.

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1019. Hämtade den 12/09/28.

Skolverket (2007). *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*. 2232243%2222233http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1887. Hämtade den 12/09/23.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. (2011). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Bilaga 1

Det utformades en mall med frågor som användes i alla intervjuer:

- Hur länge har ni varit här i Sverige?
- Vad har ni båda (mamma och pappa) för utbildning i hemlandet/Sverige?
- Vad tror du är viktigast: att ditt barn lär sig modersmål eller svenska språket? Varför?
- A. Hur uppskattar du ditt barns språkkunskaper i svenska/modersmålet? B. Vad tror du det beror på?
- Tror du att omgivningen till exempel: skola, område ni bor på, kompisar eller familjen ekonomi påverkar ditt barns språk? Påverkar det positivt eller negativt? Varför tror du det?
- Hur stor är betydelsen för dig, att ditt barn lär sig det svenska språket?
- Har du möjlighet att hjälpa barnet i sin språkutveckling och hur då, detta gäller bägge språken.
- Hur ser du på ditt barns framtid i Sverige?
- Tror du att det påverkar ditt barns utbildning om han/hon har ett bra svenskt språk?
- A. Vilka belastningar har ni? B. På vilket sätt påverkar dessa belastningar ditt barns språkutveckling?